

**SKLONOST AKADEMSKOM VARANJU STUDENATA FAKULTETA
ZDRAVSTVENIH STUDIJA SVEUČILIŠTA U MOSTARU**

¹*Mr. sc. Ivona Ljevak, dipl. med. sr., Fakultet zdravstvenih studija, Sveučilište u Mostaru*

²*Ana Mišković, mag. sanit. ing., Fakultet zdravstvenih studija, Sveučilište u Mostaru*

³*Dr. sc. Marko Romić, spec. traumatske psihologije,
Centar za mentalno zdravlje, Dom zdravlja Mostar*

SAŽETAK:

Uvod: Akademski integritet temeljna je obaveza koju bi svi, kako profesori tako i studenti trebali podržati na svim razinama, kako bi na taj način budućoj radnoj snazi usadili vrijednost profesionalnog integriteta. Studije pokazuju da između polovine i dvije trećine studenata varaju barem jednom tijekom studija. Smatra se da je najozbiljniji oblik varanja, zapravo varanje na ispitu znanja, koje može uključivati prepisivanje odgovora od drugog studenta, upotrebu šalabahtera i pomaganje drugom studentu da vara na ispitu.

Cilj istraživanja: Cilj ovog istraživanja je ispitati sklonost akademskog varanja studenata preddiplomskog studija Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Mostaru i spremnost uključivanja drugih osoba u izvršavanje akademskog nepoštenja.

Metode i ispitanici: U istraživanje je uključeno 257 studenata Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Mostaru. Od tog broja, 89 ispitanika Radiološke tehnologije, 122 ispitanika Fizioterapije i 46 ispitanika Sanitarnog inženjerstva. Anketa je anonimna i ista se provela preko Google Forms koji je sastavni dio Google Drivea (Google Diska) u periodu od 1. 9. 2020. do 10. 9. 2020. godine.

Rezultati: Istraživanjem se utvrdilo da studenti najviše traže usluge od rođaka, prijatelja, te kolege kojeg površno poznaju, dok od kolega koje ne poznaju, većina studenata ne bi tražili navedene usluge. Istraživanje je pokazalo kako je veći postotak muških studenata koji su spremni na akademsko varanje nego postotak žena. Rezultati pokazuju statistički značajnu razliku akademskog varanja između studenata 1. i 3. godine studija.

Zaključak: Istraživanjem se utvrdilo je da su studenti spremni na akademsko varanje, te uključivanje drugih u izvršenje istog. Potrebno je uvođenje preventivnih mjera, kao što je uvođenje strožih kazni, etičkih tečajeva, primjena kodeksa ponašanja, edukacija učenika i studenata o varanju i plagijarizmu kroz radionice ili druge načine. Važnu ulogu imaju i profesori koji trebaju biti svjesni da poticanjem integriteta studenata podižu razinu svijesti u studenta o lošem utjecaju akademskog varanja u njihovoj budućnosti.

Ključne riječi: varanje, studenti, obrazovanje.

¹ ivonaljevak@gmail.com

² miskovic.ana1997@gmail.com

³ romicmarko@hotmail.com

1. UVOD

Zdravstvena djelatnost kao struka temelji se na etici zdravstvene prakse. Etika zdravstvene zaštite je osjetljiva domena koja, ukoliko se zanemari, može dovesti do nezadovoljstva pacijenata, te oslabljene interakcije liječnika i pacijenta (1). Medicinsko obrazovanje i njegovo okruženje postalo je složenije u smislu izazovnih etičkih dilema. Studenti se bore sa svakodnevnim izazovima u kliničkoj etici i onim što neki autori smatraju dvostrukim zamkama moralnog relativizma i moralnog imperijalizma (2). Akademska integritet temeljna je obaveza koju bi svi akademici trebali podržati da se budućoj radnoj snazi usadi profesionalni integritet. Profesionalni integritet zdravstvenih radnika je obavezan i ne popušta s obzirom na prirodu posla (3). „Svi to rade“ dobro opisuje nepošteno ponašanje studenata. Većina studenata izvještava da je akademsko varanje vrlo rašireno u obrazovnom kontekstu. Studije pokazuju da između polovine i dvije trećine studenata varaju barem jednom tijekom studija. U osnovi, varanje je motivirano ponašanje jer za sobom nosi namjerno kršenje unaprijed postavljenih pravila kako bi se stekla prednost ili povećala vjerojatnost uspjeha (4). Smatra se da je najozbiljniji oblik varanja, zapravo varanje na ispitu znanja, koje može uključivati prepisivanje odgovora od drugog studenta, upotrebu šalabahtera i pomaganje drugom studentu da vara na ispitu. (5) Današnja tehnologija studentima pomaže u lakšem provođenju akademskog varanja. Postoje razni oblici akademskog varanja putem visokotehnoloških uređaja. Međutim, najčešći oblik je korištenje mobitela, koji se mogu koristiti za razmjenu tekstualnih poruka i izračuna, te korištenje interneta kako bi dobili odgovore na pitanja. Mobiteli sa kamerom koriste se za fotografiranje testova koji se daju drugim studentima. (6) Većina autora ističe tri osnovna razloga akademskog varanja: želja za boljom ocjenom, odgađanje učenja, te prezauzetost tj. nedostatak vremena (5). Za pružanje obrazovnih programa koji integriraju moralna i etička pitanja i pripremaju studente na praksu u skladu s etičkim pravilima profesionalne prakse su odgovorni profesori. (7) Profesionalna obaveza profesora je prepoznati nepošteno ponašanje studenata, riješiti nemoralna pitanja, ali i razviti politiku ponašanja i postupaka koji sprječavaju ili ispravljaju akademski nepoštena ponašanja (8).

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je ispitati sklonost akademskog varanja studenata preddiplomskog studija Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Mostaru i spremnost uključivanja drugih osoba u izvršavanje akademskog nepoštenja.

Specifični ciljevi su:

- Ispitati postoji li razlika u akademskom varanju studenata među spolovima
- Ispitati postoji li razlika u akademskom varanju studenata prema godinama studija
- Ispitati je li socioekonomski status roditelja utječe na razinu akademskog varanja studenata

2.1. Svrha istraživanja

Svrha istraživanja je podizanje svijesti o poštenju i etičnosti tijekom studiranja, te uključivanje institucija u izvršavanje iste.

2.2. Hipoteza istraživanja

1. Muški ispitanici su skloniji akademskom varanju u odnosu na ženske ispitanike
2. Akademsko varanje je učestalije kod viših studijskih godina
3. Akademsko varanje je učestalije kod studenata sa boljim socioekonomskim statusom roditelja

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Ispitanici

U istraživanje je uključeno 257 studenata (u nastavku ispitanika) Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Mostaru. Od tog broja, 89 ispitanika Radiološke tehnologije, 122 ispitanika Fizioterapije i 46 ispitanika Sanitarnog inženjerstva. Anketa je anonimna i ista je provedena preko Google Forms koji je sastavni dio Google Drivea (Google Diska) u periodu od 1.9.2020. do 10.9. 2020. godine.

3.2. Metode

Za potrebe istraživanja primijenjen je upitnik za procjenu akademskog varanja studenata, a .koji se sastoji od socio-demografskih pitanja (spol, dob, socijalni status kućanstva, akademski uspjeh (prosječna ocjena u prethodnoj akademskoj godini), te čestice koje se odnose na akademsko varanje. Upitnik akademskog varanja se sastoji od 6 čestica (usluga), četiri usluge akademskog nepoštenja i dvije osobne materijalne usluge) za koje se studenti osjećaju slobodni zatražiti od ljudi navedenih u upitniku (član obitelji, prijatelj, kolega i stranac). Usluge akademskog nepoštenja navedene su od najmanje ozbiljnog do najozbiljnijeg prijestupa prema procjeni autora upitnika (9).

3.3. Statističke metode

Podaci su prikupljeni u MS Excel bazu podataka (inačica 11. Microsoft Corporation, Redmond, WA, SAD), a za statističku analizu se koristio SPSS 20.0 statistički program (IBM Corp., Armonk, NY, SAD). Podaci su obrađivani metodama deskriptivne statistike, kategorijske varijable su prikazane kao frekvencija i postotak, dok su kontinuirane varijable prikazane kao aritmetička sredina i standardna devijacija. Za testiranje razlika među kategorijskim varijablama korišten je Hi kvadrat test ili Fisherov egzaktni test. Razina vjerojatnosti od $p < 0,05$ uzeta je kao statistički značajna.

4. REZULTATI

Istraživanjem je obuhvaćeno ukupno 257 studenata, od toga 122 (47,5%) studenata fizioterapije, 89 (34,6%) studenata radiologije i 46 (17,9%) studenata sanitarnog inženjerstva. Od toga je studenata bilo 82 (31,9%), a studentica 175 (68,1%). Većina ispitanika bili su studenti prve godine, njih 140 (54,5%), a potom studenata treće godine – njih 117 (45,5%). Prosječna dob ispitanika bila je 19,9 godina (SD=1,865, min=18, max=35).

Testirane su i spolne razlike u odgovorima muškaraca i žena na pojedina pitanja. Utvrđene su značajne spolne razlike u odgovorima na pitanja korištenja poznanstva za dogovaranje prolaska na ispitu i posuđivanja 50 eura na 3 dana, pri čemu značajno veći broj muškaraca navodi da bi zatražili takve usluge od prijatelja. Razlike u drugim pojedinim pitanjima nisu se pokazale statistički značajnim.

Tablica 1. Spolne razlike u odgovorima na pojedina pitanja – traženje usluge od prijatelja

Traženje usluge od prijatelja		Muški (n,%)	Ženski (n, %)	χ^2	p
Da se umjesto vas potpiše na popisu nazočnosti na predavanju	DA	63 (76,8%)	134 (76,6%)	0,002	0,964
	NE	19 (23,2%)	41 (23,4%)		
Da vam dopusti prepisati od njega/nje odgovore na ispitu	DA	71 (86,6%)	141 (80,6%)	1,398	0,237
	NE	11 (13,4%)	34 (19,4%)		
Da vam putem mobitela pošalje odgovore na test-pitanja	DA	60 (73,2%)	112 (64,0%)	2,122	0,145
	NE	22 (26,8%)	63 (36,0%)		
Da upotrijebi svoje poznanstvo da vam dogovori prolazak na ispitu	DA	45 (54,9%)	69 (39,4%)	5,229	0,022*
	NE	37 (45,1%)	105 (60,0%)		
Da vam posudi svoj automobil na 1 dan	DA	56 (68,3%)	109 (62,3%)	0,776	0,378
	NE	26 (31,7%)	65 (37,1%)		
Da vam posudi 50 EUR na 3 dana	DA	58 (70,7%)	97 (55,4%)	5,239	0,022*
	NE	24 (29,3%)	77 (44,0%)		

*p<0,05

Analizirane su razlike u broju ispitanih koji za pojedine usluge navode da bi ih tražili od rođaka u odnosu na broj onih koji ne bi tražili navedene usluge.

Za pitanje „*Da upotrijebi svoje poznanstvo da vam dogovori prolazak na ispitu*“, veći je broj ispitanika koji navode da to ne bi napravili (p=0,034), dok je za sva ostala pitanja statistički značajna razlika ispitanika koji navode da bi tu uslugu tražili.

Tablica 2. Traženje usluge od rođaka – ukupan uzorak

Traženje usluge od rođaka	Da (n,%)	Ne (n, %)	χ^2	p
Da se umjesto vas potpiše na popisu nazočnosti na predavanju	146 (56,8%)	111 (43,2%)	9,533	0,002*
Da vam dopusti prepisati od njega/nje odgovore na ispitu	160 (62,3%)	97 (37,7%)	30,887	<0,001*
Da vam putem mobitela pošalje odgovore na test-pitanja	172 (66,9%)	85 (33,1%)	58,903	<0,001*
Da upotrijebi svoje poznanstvo da vam dogovori prolazak na ispitu	116 (45,1%)	140 (54,5%)	4,5	0,034*
Da vam posudi svoj automobil na 1 dan	177 (68,9%)	79 (30,7%)	75,031	<0,001*
Da vam posudi 50 EUR na 3 dana	140 (54,5%)	116 (45,1%)	4,5	0,034*

*p<0,05

Uspoređene su i razlike s obzirom na godinu studija, u pojedinim odgovorima. Značajno veći postotak studenata 3.godine navodi da bi od prijatelja tražili uslugu da se umjesto njih potpiše na popisu nazočnosti na predavanju (p=0,030) za razliku od studenata 1.godine. Razlike u drugim pojedinim odgovorima nisu se pokazale statistički značajnim.

Tablica 3. Razlike s obzirom na godinu studija – traženje usluge od prijatelja

Traženje usluge od prijatelja		1.godina (n,%)	3.godina (n, %)	χ^2	p
Da se umjesto vas potpiše na popisu nazočnosti na predavanju	DA	100 (71,4%)	97 (82,9%)	4,692	0,030*
	NE	40 (28,6%)	20 (17,1%)		
Da vam dopusti prepisati od njega/nje odgovore na ispitu	DA	111 (79,3%)	101 (86,3%)	2,186	0,139
	NE	29 (20,7%)	16 (13,7%)		
Da vam putem mobitela pošalje odgovore na test-pitanja	DA	92 (65,7%)	80 (68,4%)	0,204	0,652
	NE	48 (34,3%)	37 (31,6%)		
Da upotrijebi svoje poznanstvo da vam dogovori prolazak na ispitu	DA	69 (49,6%)	45 (38,5%)	3,214	0,073
	NE	70 (50,4%)	72 (61,5%)		
Da vam posudi svoj automobil na 1 dan	DA	88 (63,3%)	77 (65,8%)	0,174	0,677
	NE	51 (36,7%)	40 (34,2%)		
Da vam posudi 50 EUR na 3 dana	DA	84 (60,4%)	71 (60,7%)	0,002	0,967
	NE	55 (39,6%)	46 (39,3%)		

* $p < 0,05$

Testirane su i razlike s obzirom na socioekonomski status roditelja. Statistički je značajno veći postotak studenata s jednim uposlenim roditeljem, na pitanje „*Traženje usluge od rođaka*“, za razliku od studenata kojima oba roditelja rade ($p=0,041$). Razlike u drugim pojedinim odgovorima nisu se pokazale statistički značajnim.

Tablica 4. Razlike s obzirom na radni status roditelja – traženje usluge od rođaka

		Jedno radi	Oba rade	χ^2	p
Traženje usluge od rođaka					
Da se umjesto vas potpiše na popisu nazočnosti na predavanju	DA	66 (61,7%)	80 (54,8%)	1,200	0,273
	NE	41 (38,3%)	66 (45,2%)		
Da vam dopusti prepisati od njega/nje odgovore na ispitu	DA	75 (70,1%)	84 (57,5%)	4,171	0,041*
	NE	32 (29,9%)	62 (42,5%)		
Da vam putem mobitela pošalje odgovore na test-pitanja	DA	58 (54,2%)	79 (54,1%)	0,000	0,988
	NE	49 (45,8%)	67 (45,9%)		
Da upotrijebi svoje poznanstvo da vam dogovori prolazak na ispitu	DA	50 (46,7%)	66 (45,5%)	0,036	0,849
	NE	57 (53,3%)	79 (54,5%)		
Da vam posudi svoj automobil na 1 dan	DA	72 (67,3%)	103 (71,0%)	0,407	0,524
	NE	35 (32,7%)	42 (29,0%)		
Da vam posudi 50 EUR na 3 dana	DA	57 (53,3%)	81 (55,9%)	0,167	0,683
	NE	50 (46,7%)	64 (44,1%)		

* $p < 0,05$

5. RASPRAVA

Istraživanje je pokazalo kako je veći postotak muškaraca koji su spremni na akademsko varanje nego postotak žena. U učestalosti traženja usluga prema spolu možemo vidjeti malu razliku u traženju akademske usluge od rođaka, najboljeg prijatelja i kolege kojeg studenti poznaju. Utvrđene su značajne spolne razlike u odgovorima na pitanja korištenja poznanstva za dogovaranje na ispitu i posuđivanja 50 eura na 3 dana, pri čemu značajno veći broj muškaraca navodi da bi tražilo takve usluge od prijatelja.

Slični rezultati dobiveni su u istraživanju provedenom u Zagrebu gdje su studentice imale manju sklonost tražiti bilo kakve usluge akademskog nepoštenja (9). Brojna istraživanja pokazuju da je veći postotak akademskog varanja kod muškaraca nego kod žena. Istraživanjem u Saudijskog Arabiji zaključeno je da se studentice možda plaše da ih „uhvate“ kao varalice, te se boje posljedica, dok su studenti opušteniji i odvažniji u varanju bez obzira na posljedice s kojima bi se mogli suočiti (10). Uspoređene su i razlike s obzirom na godinu studija u pojedinim odgovorima. U ovom istraživanju uspoređene su 1. i 3. godina preddiplomskog studija. Rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika akademskog varanja između studenata 1. i 3. godine studija. Studenti 3. godine bi tražili uslugu potpisivanja nazočnosti na predavanju od rođaka, prijatelja, te kolege kojeg površno poznaju, za razliku od studenata 1. godine. Na Medicinskom fakultetu u Turskoj provedeno je slično istraživanje koje je uspoređivalo akademskom varanje među studentima različitih studijskih godina. Dobiveni rezultati pokazuju da su studenti 6. godine imali veću tendenciju prema akademskom nepoštenju u usporedbi s ostalim godinama, a višestruka usporedba otkrila je statistički značajnu razliku između 4. i 5. godine u odnosu na studente 6. godine (11).

Istražili smo razlike s obzirom na to jesu li oba roditelja zaposlena ili samo jedan. Rezultati pokazuju da znatno veći postotak studenata kojima samo jedan roditelj radi navodi da bi tražili uslugu prepisivanja na ispitu od rođaka za razliku od studenata kojima oba roditelja rade. Ovakvi rezultati pokazatelji su da socioekonomski status studenata može utjecati na njihovo akademsko ponašanje. U Americi je provedeno slično istraživanje u kojem su rezultati pokazali da su studenti lošijeg socioekonomskog statusa skloniji akademskom varanju (12).

6. ZAKLJUČAK

Akademsko varanje dio je šire mreže populacije koja podupire korupciju u društvu, samim tim i u zdravstvenom sektoru, što može dovesti do lošije kvalitete zdravstvene zaštite. Spremnost uključivanja drugih osoba u provođenje akademski nepoštenih postupaka, nije samo problem pojedinih obrazovnih ustanova i zemalja, nego se s njim treba suočiti na razini cjelokupnog društva. Zaključujemo da napredovanje tijekom studija ne utječe na promjenu stava prema akademskom nepoštenju.

Ovim istraživanjem potvrdili smo postavljene hipoteze:

1. Muškarci su skloniji akademskom varanju nego žene.
2. Akademsko varanje je učestalije kod viših studijskih godina.
3. Socioekonomski status roditelja utječe na spremnost akademskom varanju studenata.

Potrebno je uvođenje preventivnih mjera, kao što je uvođenje strožih kazni, etičkih tečajeva, primjena kodeksa ponašanja, edukacija od najranijih godina obrazovanja o varanju i plagijarizmu, primjenjujući radionice ili druge instrumente. Važnu ulogu imaju i odgajatelji, u prvom redu roditelji, nastavnici, profesori koji trebaju biti svjesni da formiranjem kulture i integriteta, podižu razinu svijesti o lošem utjecaju akademskog varanja u životu, a i na poslovnom planu pojedinca.

LITERATURA

1. Pasha SB, Qadir TF, Huda F, Madadin M, Hussain SA, Menezes RG. Sanitary Workesr's Death Unnerves Pakistan's Health Care Ethics to the Core. *Sci Eng Ethics*. 2018 Oct; 24(5): 1611-1616. [10.1007/s11948-017-9968-1](https://doi.org/10.1007/s11948-017-9968-1)
2. AlMahmond T, Jawad Hashim M, Elizabeir MA, Branicki F. Ethics teaching in a medical education environment: preferences for diversity of learning and assessment methods. *Med Educ Online*. 2017; 22(1): 132-257; <https://doi.org/10.1080/10872981.2017.1328257>
3. Oran NT, Can HÖ, Senol S, Hadimli AP. Academic dishonesty among health science school students. *Nurs Ethics*. 2016 Dec; 23(8): 919-931; <https://doi.org/10.1177/0969733015583929>
4. Daumiller M, Janke S. Effects of performance goals and social norms on academic dishonesty in a test. *J Edne Psychol*. 2020 May; 90(2): 537-559; <https://doi.org/10.1111/bjep.12310>
5. Petrak O, Bartolac A. Akademska čestitost studenata zdravstvenih studija. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*. 2014;18:81-117. <https://hrcak.srce.hr/120169>
6. Mary G Harper. High tech cheating. *Nurse Educ. Today*. 2006 Dec; 26(8): 672-9; <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2006.07.012>
7. Vinogradac E, Sklonost varanju studenata sestrinstva. Završni rad, Medicinski fakultet, Sveučilište J.J. Strossmayera, Osijek; <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:152:338923>
8. Stinecypher K, Wilson P. Academic policies and practice to deter cheating in nursing education. *Nurs Educ Perspect*. 2014;35:167-179. 10.5480 / 12-1028.1
9. Đogaš V, Jerončić A, Marušić M, Marušić A. Who would students ask for help in academic cheating? Cross-sectional study of medical students in Croatia. *BMC Med Educ*. 2014;14:1048. <https://doi.org/10.1186/s12909-014-0277-y>
10. Abdulghani HM, Haque S, Almnsalom YA, Alanezi SL, Alsulaiman YA, Irshad M and ass. Self-reported cheating among medical students: An alarming finding in a cross-sectional study from Saudi Arabia. *PLoS One*. 2018 Mar 29; 13(3): e0194963; <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0194963>
11. Özcan M, Yeniçeri N, Çekiç EG. The impact of gender and academic achievement on the violation of academic integrity for medical faculty students, a descriptive cross-sectional survey study *Med Educ*. 2019 Nov 20; 19(1):427; <https://doi.org/10.1186/s12909-019-1865-7>
12. Neville L. Do economic equality and generalized trust inhibit academic dishonesty? Evidence from state-level search-engine queries. *Psychol Sci*. 2012 April; 23(4): 339-45; <https://doi.org/10.1177/0956797611435980>

PREFERENCE TO ACADEMIC CHEATING OF STUDENTS OF THE FACULTY OF HEALTH STUDIES, UNIVERSITY OF MOSTAR

ABSTRACT

Introduction: Academic integrity is a fundamental commitment that everyone, both professors and students, should support at all levels, in order to instill in the future workforce the value of professional integrity. Studies show that between half and two-thirds of students cheat at least once during their studies. It is considered to be the most serious form of cheating, in fact cheating on the knowledge exam, which may include transcribing answers from another student, using slander and helping another student to cheat on the exam.

Aim of the research: The aim of this research is to examine the propensity of academic cheating of undergraduate students of the Faculty of Health Studies, University of Mostar and the willingness to involve other persons in the commission of academic dishonesty.

Methods and respondents: The study included 257 students of the Faculty of Health Studies, University of Mostar. Out of that number, 89 subjects of Radiological Technology, 122 subjects of Physiotherapy and 46 subjects of Sanitary Engineering. The survey is anonymous and was conducted through Google Forms, which is an integral part of Google Drive (Google Drive) in the period from September 1, 2020 to September 10, 2020.

Results: The research found that students mostly ask for services from relatives, friends, and colleagues they know superficially, while from colleagues they do not know, most students would not ask for these services. The survey found that a higher percentage of male students are willing to academically cheat than the percentage of women. The results show a statistically significant difference in academic cheating between 1st and 3rd year students.

Conclusion: The research found that students are ready for academic cheating, and the involvement of others in the execution of the same. Preventive measures need to be introduced, such as the introduction of stricter penalties, ethics courses, the application of codes of conduct, and the education of pupils and students on cheating and plagiarism through workshops or other means. An important role is also played by professors who need to be aware that by fostering student integrity they raise the level of awareness in students about the bad impact of academic cheating in their future.

Keywords: cheating, students, education.